

10. Вакуленко Л.Л. Теоретичні основи аналізу ринку меду натурального: Зб. наук. пр. Херсонського держ. аграр. ун-ту. *Таврійський наук. вісник*. Херсон, 2008. Вип. 58. С. 231–237.

11. Гриник С. Екологічні аспекти виробництва продуктів бджільництва. Український пасічник. 2008. № 7. С. 33–37.

УДК 332.1:502.131.1

Боголюбов В.М., д. пед. наук, професор,
професор кафедри загальної екології,
радіобіології та безпеки життєдіяльності

Пустова С.О., асистент кафедри загальної
екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. В роботі проаналізовано законодавчу базу системи освіти України в контексті імплементації принципів освіти для сталого розвитку. Встановлено, що державні стандарти вищої і середньої освіти включають загальні компетентності щодо розуміння необхідності переходу суспільства до сталого розвитку, що є особливо актуальним у період післявоєнного відновлення і модернізації економіки України.

Ключові слова: система освіти, принципи сталого розвитку, стандарти.

Постановка проблеми. Ще у листопаді 2014 р. на Всесвітній конференції з освіти для сталого розвитку (ОСР) була прийнята Глобальна програма дій (ГПД) з освіти для сталого розвитку. ГПД рекомендує включати головні принципи сталого розвитку в усі освітні програми, а також у національні та галузеві стандарти освіти [1]. ГПД також зобов'язує забезпечувати перепідготовку професорсько-викладацького складу для усвідомлення викладачами необхідності формування у студентів різних спеціальностей і напрямів підготовки компетентностей в галузі сталого розвитку.

Проблема полягає в тому, що Україна є однією з небагатьох країн Європи, яка й досі немає затвердженої на рівні парламенту національної стратегії сталого розвитку. Метою даної роботи є оцінювання можливостей і шляхів формування компетентностей в галузі сталого розвитку при викладанні природничих, технічних, економічних та соціально-гуманітарних дисциплін починаючи з середньої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Закон України "Про освіту" враховує рекомендації ГПД і визначає метою освіти, зокрема, й "...підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України" [5]. Відповідно до цих положень Закону "Про освіту" державна політика у сфері вищої освіти також враховує необхідність сприяти переходу суспільства до сталого розвитку [4]. Враховуючи Указ президента України від 30 вересня 2019 року про Цілі сталого розвитку Україна-2030 [9] необхідно в освітні програми всіх спеціальностей включати проблематику подолання бідності (цілі 1 і 2) та доступу до чистої води і санітарії (ціль 6), питання створення соціально-економічного потенціалу протидії техногенним і природним катастрофам (ціль 9), впровадження в суспільстві принципів сталого споживання і виробництва (ціль 12), проблематику змін клімату (ціль 13), а також небезпеки від втрати біорізноманіття (ціль 15).

Незважаючи на те, що ГПД зобов'язує університети включати головні принципи ОСР не тільки в освітні програми підготовки майбутніх фахівців але й забезпечувати перепідготовку вчителів для формування в учнів компетентностей в галузі сталого розвитку.

Аналіз законодавства України свідчить, що в системі освіти України вже імплементовані головні концептуальні засади освіти для сталого розвитку, затверджені нові стандарти не тільки вищої освіти [6], але й базової середньої освіти, які містять загальну компетентність, що передбачає набуття майбутніми фахівцями здатності розуміти необхідність сталого розвитку суспільства [3].

Окрім цього, в засадах державної екологічної політики України на період до 2030 року наголошується на необхідності формування системи освіти з врахуванням головних принципів та методів ОСР, зокрема, необхідно орієнтуватись на *принцип збалансованості* розвитку економічної, соціальної та природоохоронної сфер діяльності [8]. При цьому треба зауважити, що роль соціальної складової у формуванні стратегії переходу суспільства до сталого розвитку, на наш погляд, не менш, а може й більш значуща, ніж економічної. Економічна складова має вирішальне значення лише для країн з дуже низьким рівнем економічного розвитку, але й на такому рівні економічного розвитку урядам цих країн потрібно робити акценти на раціональному і по можливості збалансованому використанні природних ресурсів, з метою збереження природних екосистем від незворотного виснаження і деградації.

Таким чином можна стверджувати, що в Україні поширюється розуміння того, що формування системи ОСР має сприяти становленню нового складу мислення, щоб всі соціально-економічні та екологічні процеси та явища відображалися у соціальних стратегіях та проектах, зокрема, у навчальних програмах підготовки фахівців всіх спеціальностей. Цей процес стає особливо актуальним у період післявоєнного відновлення і модернізації економіки України.

У структурі нових стандартів вищої освіти головним елементом, що визначає зміст освіти, є *освітня програма* (ОП), яка розробляється кожним закладом вищої освіти (ЗВО) самостійно. Стандарт тільки регламентує необхідність визначення освітньою програмою нормативного змісту підготовки фахівців у вигляді результатів навчання [6]. Структура нових стандартів вищої освіти і відповідний *перелік компетентностей* випускника для більшості спеціальностей вже затверджені згідно з проектом ТЮНІНГ [2]. Головне завдання навчально-методичних комісій ЗВО та експертів з акредитації освітніх програм полягає у розробці засобів діагностики щодо контролю результатів навчання, особливо стосовно загальних компетентностей, які включають елементи екологічної освіти і аспекти освіти для сталого розвитку.

Висновки і перспективи. Оскільки кожен ЗВО може сам вирішувати, яким саме знанням, вмінням і навичкам надавати перевагу – включати до загальних компетентностей мотивацію для збереження і відновлення довкілля, або ж мотивацію до отримання максимального прибутку, чи здатність забезпечувати стійкість енергосистем незважаючи на погіршення стану екологічних систем. Є певні сумніви, що всі спеціальності внесуть до своїх освітніх програм екологічні компетентності. Це створює практично нездоланні проблеми для екологізації освіти і проблематичним, при цьому, стає впровадження в систему освіти України елементів освіти для сталого розвитку. Одним з шляхів активізації процесу екологізації системи освіти України вважаємо затвердження на законодавчому рівні проекту стратегії сталого розвитку України [7], а також Концепцію і Стратегію освіти для сталого розвитку

Список використаних джерел

1. UNESCO roadmap for implementing the Global Action Programme on Education for Sustainable Development. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000230514>.
2. Вступне слово до Проекту ТЮНІНГ гармонізація освітніх структур у Європі. URL: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf.
3. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886
4. Закон України "Про вищу освіту". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
5. Закон України "Про освіту". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/paran186#n186>.
6. Затверджені стандарти вищої освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>.
7. Проект Закону України "Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A>.
8. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.
9. Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.